

Zaman izâfîdir

Mehmet Ali Bey: “Allah’ın (cc) ezeli olduğuna, başlangıcının olmadığına inanıyorum. Fakat aklıma bir şey takılıyor ve bunu cevaplayamıyorum. Cenâb-ı Allah insanlığı ve dünyayı yaratmadan evvel ne vardı veya ne yapıyordu?”

Cenâb-ı Hak buyuruyor ki: “Ben gizli bir hazine idim. Bilineyim ve tanınayım diye mahlûkâtı yarattım.” 1

Mahlûkât hâdistir; yani sonradan yaratılmıştır. Cenâb-ı Hakk’ın mukaddes zâtı, varlığı ve hayatı ise dâimîdir; ezeldir ve ebedîdir.2 Kendini tanıttirmek ve bildirmek isteyen Cenâb-ı Hak3; gizli İlâhî hazinelerini keşfedip görsün diye insanı yaratmıştır.4 Kur’ân’da ibâdet için yaratıldığı5 bildirilen insan; rûhî melekelerini ancak ibadetle inkişaf ettirebilecektir.6

Zamanı ve mekânı yaratan Cenâb-ı Haktır. “Sâni, masnu içinde olamaz.” 7 Yani Yaratıcı, yarattığı varlıklar içinde, altında ve onlara muhtaç olur biçimde olmaz. Öyleyse, Cenâb-ı Hakk’ı, bizzat yarattığı “zaman ve mekânın” içindeymiş gibi düşünemeyiz. Yani “Bu kâinattan önce neredeydi? Ne yapıyordu? Ne ile meşguldü?” gibi sorular, Allah’ın, bizzat sonsuz Kudretiyle yarattığı “zaman ve mekân kavramının” içinde olması halinde sorulabilecek sorulardır. Oysa Kâinatın Yaratıcısı kâinat cinsinden olmadığından,8 zamanla ve mekânla sınırlıymış gibi düşünülemez.

Zaman bütünüyle izâfîdir, yani görecelidir, yani yere ve duruma göre farklı ölçüler arz eder. Meselâ, dünyanın 1 yılı 365 gün iken; Merkür’ün 1 yılı 88 gün; Venüs’ün 1 yılı 225 gün; Mars’ın 1 yılı 322 gün; Uranüs’ün 84 yılı sadece 5 gün; Neptün’ün 164 yılı 282 gün; Plüton’un 248 yılı yalnızca 116 gün; Satürn’ün 29 yılı 167 gün; ve Jüpiter’in 11 yılı 314 günden ibarettir. Güneşin dokuz gezegeni arasında zaman bu kadar göreceli ise, farklı ölçülerle biliniyorsa; bizzat güneşte, yıldızlarda, mânevî âlemlerde ve âhiret âleminde “zamanın” daha büyük farklılıklar arz etmesi kaçınılmazdır.

Bu durumda, Allah’ın ezeli oluşunu, yani Kadîm oluşunu, yani öncesiz oluşunu, yani başlangıçsızlığını hangi zaman birimi ile açıklayabiliriz? Zaman sadece, bizim gibi, Allah’ın sonradan yarattığı bir mahluktur.

Bütün “zamanları” yaratan Allah’tır. Allah’ın (cc) kendi Yüce Zâtı ise zaman üstüdür. Allah’a göre dün, bugün, yârın diye bir şey yoktur. O hep vardır. Ona göre Big bang denilen, kâinâtın başlangıcındaki büyük patlama ne kadar şu an ise, güneş sisteminin oluşumu ne kadar şu an ise, Hazret-i Âdem’in (as) yaratılışı ne kadar şu an ise, bizim hayatımız da, ölümümüz de, kıyâmetin kopuşu da, bizim dirilmemiz de, mahşerde toplanmamız da, Cennet bağlarında dolaşmamızda o kadar şu anla ilgili alanlar ve kavramlardır.

Fakat biz bu sürecin içinde olduğumuzdan, bizim bu yüksek hakîkati, yani Allah’ın “zaman üstü” oluşunu kavramamız zordur. Meselâ, hep toprağın içinde yaşayan, gözü olmayan ve çok ince duyarlı duyargalarıyla yaşayan, yön bulan ve hareket eden bir yer altı hayvanı için, ışığın ve görmenin hiçbir anlamı ve tanımı yoktur. Ona ne görmeyi, ne ışığı, ne hareket etmek için ışığa muhtaç oluşumuzu kavratamazsınız. O nasıl ışığı kavramakta zorluk çekiyorsa, biz de “zaman üstü oluşu” kavramakta zorluk çekeriz.

Onun için biz, Allah Kadîm’dir, Ezelî’dir, Evvel’dir, Dâimî’dir, Ebedî’dir, Bâkî’dir deriz. Ve bu isimleri hep-yanlışlıkla-zaman kavramı içinde tanımlamaya ve anlamaya çalışırız. Çünkü biz zaman kavramı içinde yaşıyoruz. Biz kendimizi zamandan cüdâ sayamıyoruz. Yani zamansız yapabileceğimizi asla düşünemiyoruz.

Bundan dolayı, Allah’ın bu isimlerini tanımlarken de zamana ihtiyacımız varmış gibi geliyor bize. Oysa bu bizim yanılığımızdır.

Demek, O’nu belli bir zaman kavramı ve kısılcı içinde düşünmemiz en başta, O’nun “ezelî oluşu ile” bağdaşmaz. Çünkü Allah’ın ezeli olduğu ifâdesi ile, bir bakıma

Allah’ın zamanın yaratıcısı olduğu anlatılmak isteniyor. Öyleyse zamanı ve mekânı Yaratanın ezeli oluşunu, zaman ve mekân ile kuşatılmış zihinlerimizle kavramamıza imkân yoktur.

“Big bangdan önce ne vardı? Kâinâtı yaratmazdan önce Allah ne yapıyordu?” gibi sorular, Allah’ın-hâşâ-zaman içinde bulunması durumunda sorulacak sorulardır. Yoksa Allah’ın ezeli oluşunu bildikten sonra, bu sorulara gerek kalmıyor.

Allah’a, meçhul bir mevcut olarak9 îman etmek zorundayız. İşte Kur’ân’da övülen gayba îmân da budur.

DUÂ

Ey Kadim-i Bâkî! Seni kavramamızda bize yardım et! Bize iman-ı kâmil ver! Bize rahmetini, mağfiretini, likânı, rızânı, rü’yetini zor eyleme! Bizi lütfuna nail eyle;

azabından koru! Bizi Cennetine ulaştır; Cehenneminden koru! Âmîn!

Dipnotlar:

- 1- Keřfü'l-Hafâ, c. 2, 132.
- 2- Bedüzzaman, Mektûbât, s. 233.
- 3- Bedüzzaman, Őuâlar, s. 74.
- 4- Bedüzzaman, Mesnevî-i Nûriye, s. 156.
- 5- Zâriyat Sûresi, Âyet: 56.
- 6- Bedüzzaman, İşârâtü'l-İ'câz, s. 23.
- 7- Bedüzzaman, Mesnevî-i Nûriye, s. 104.
- 8- Bedüzzaman, Mektûbat, s. 241.
- 9- Bedüzzaman, Mesnevî-i Nûriye, s. 111.